

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XVIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

nem Regaliæ. neque id injuriâ. nam si quid in nostra historia obscurum est, id in primis prædicandum esse de hac materia. Referam autem ipsa viri verba: *Qui ait donné l'ancieneté de la Regale, je ne l'ay encoré veu; non sans cause. Car s'il y a obscurité en nostre histoire, c'est en celle-cy.* Sed præterquam quod instituti mei ratio postulat ut inquiram in originem juris, quæ adhuc sub judice lis est, an jus illud Regaliæ porrigatur ad universas regni Ecclesias, id quoque exigere videtur. Deprehensa enim semel origine hujus juris, facilius intelligemus quidnam videatur statuendum in causa quam in sacrum consistorium attulerunt Agentes generales in rebus cleri, qui quamplurimas regni Ecclesias ab eo jure exemptas & immunes esse contendunt.

IV. Itaque procul ab eorum sententia recedo qui avo Ludovici XI. nomine Parlamento Parisiensis apud Regem orantes, pronuntiarunt jus illud Regaliæ successisse in locum investiturarum. Nam contendo diversum illud non esse ab investituris, quin imò ipsas esse investituras, prout cum consensu Regum nostrorum modificata fuerunt in Conciliis Claromontano & Remensi & à Calisto secundo Papa anno millesimo centesimo vigesimo secundo, & prout usû ipso explicata sunt post tempora ejusdem Pontificis.

V. Ad explicandam autem opinionem meam necessarium videtur ostendere quid antiqui canones in Gallia recepti præceperint quoad fructus episcopatum vacantium, quid dein ex vetusto illo jure immutatum sit, & quæ tandem causa fuerint harum immutationum. Tum de investituris instituenda quaestio, quæ per multum ævi Ecclesiam commoverunt. Quo loco docendum erit quid eo nomine intelligerent majores nostri, quinam esset earum usus in Gallia, ubi primum titulo concessionis usurpatae sunt, ac dein investiturarum, demum verò sub vocabulo Regaliæ.

CAPVT XVIII.

Synopsis.

I. *Vetus Ecclesia nullos redditus habebat præter oblationes fidelium. Post Constantinum, Ecclesia locupletata sunt pluribus latifundiis, liberalitate fidelium. Quarto demum seculo inter ordinarios cleri redditus numerabantur fructus ex agris & possessionibus Ecclesia.*

II. *Quoniam verò agri illi maximam habebant invidiam, plebem eorum curam in se suscipere rogabat Augustinus, vitanda invidia. Verum id ob-*

tinere non potuit à laicis; ut docet Possidius.

III. *Eandem ob causam, & ne suspitioni avaritia paterent Episcopi, quibus bonorum ecclesiasticorum cura incumberebat, Concilium Chalcedonense statuit ut in unaquaque Ecclesia cathedrali Oeconomus institueretur, è clero illius Ecclesie eligendus. Quæ institutio legibus quoque Principum confirmata est.*

IV. *Eam renovarunt Concilia Hispania: quam in usum revocavit Gregorius magnus. Septima synodus Oecumenica edicit ut si Episcopus fuerit negligens in instituendo Oeconomo, negligentiam ejus suppleat Metropolitanus. quod & à Patriarcha fieri jubetur quoad Ecclesias Metropolitanas. Etate Zanara hac institutio non observabatur in Oriente.*

V. *Oeconomus ergo bona Ecclesia administrabat vivente Episcopo, itaque post mortem ejus, ex prescripto Concilij Chalcedonensis, quo jubetur ut bona Ecclesie vacantis futuro antistiti conferrentur ab Oeconomo. Explicatur canon Chalcedonensis.*

VI. *Propria Episcopi bona pertinent ad eos quos ipse heredes suos testamento esse jussit. quod probatur variis auctoritatibus. Si vero deceperit intestatus, tum propinquos ejus heredes esse oportet, secundum canonem apostolicum itaque Antiochenum. quod Balsamoni quoque placuit.*

VII. *Eadem est sententia canonis XXI. synodi Chalcedonensis, qui explicatur. Notatus Innocentius secundus Papa, qui sensum hujus canonis non cepit.*

VIII. *Notati etiam Zonaras & Balsamo, qui prorsus malè ceperunt sensum ejusdem canonis Chalcedonensis.*

IX. *Bona Episcopi ex redditibus Ecclesie comparata pertinent ad Ecclesiam, ex canone XXI. Antiocheno. Universa Episcoporum mortuorum bona in suos usus vertebant Metropolitanus in Oriente. quam consuetudinem sustulit Concilium Trullanum.*

X. *In Occidente quoque Clerici intervertite tentabant bona mobilia Episcopi mortui. Vestium id à Concilio Herdensi. Id ipsum, quoad laicos, prohibuerunt Urbanus secundus & Innocentius secundus.*

XI. *Antiqua Concilia Gallicana decreverunt bona Ecclesiarum vacantium ac spolia Episcoporum decedentium servari debere, expendenda in utilitatem Ecclesie & pro futuro successore. Potestates pervadere ceperunt res Ecclesie post mortem Episcoporum paulo ante Concilium Trullanum.*

ADDITION.] *Bona mortuorum Episcoporum à laicis diripi prohibuerunt Urbanus secundus & Innocentius secundus, itaque Callistus secundus. Referuntur canones Concilij Tolosani sub Calisto habiti, antehac non editi. Raimundus Comes Barcinonensis pollicetur esse se deinceps non invasurum bona Episcoporum provincia Tarraconensis. Exemplum illud sequitur est Ermengardis Vicecomitissa Narbonensis, laudata ob hoc ab Hadriano quarto Papa. Atamen in Gallia Narbonensi perseverabat ea consuetudo avo Gregorij noni & Innocentij quarti.*

I. **V**etus Ecclesia nullis aliis redditibus ad suppeditandas expensas alendis Episcopis & Clericis sive etiam pro juvanda inopum paupertate necessarias fruebatur præter oblationes fidelium: quæ, ut adnotavit Irenæus, eò usque af-

surgebant ut decimam redituum partem egrederentur, quò manifestum omnibus esset caritatem Christianorum longè esse supra Iudæorum pietatem. At postquam Constantinus magnus Imperator Christianis fecit potestatem relinquendi quandam bonorum suorum partem clero, quem lex vocat *sanctissimum Concilium*, tum liberalitate fidelium locupletata sunt Ecclesiæ pluribus latifundiis. Præterea Episcopi ex pecunia publicâ augebant patrimonia Ecclesiarum, metuentes videlicet ne refrigerente paulatim caritate Christianorum, pauperum tandem nulla cura esset; quemadmodum adnotavit Chrysostronus, qui plebis crudelitatem acriter exagitat, quòd parsimonia sua Episcopus adegisset ad curam rerum secularium. Itaque quarto seculo inter ordinarios cleri redditus numerabantur fructus ex agris & latifundiis Ecclesiæ collecti, ut patet ex canone xxv. Concilij Antiocheni, quo statuitur ut ij proventus ex decreto Episcopi & ex sententia Presbyterorum & Diaconorum impenderentur ad alendum Episcopum & clerum, & ad juvandos pauperes.

II. Secundum hanc institutionem legimus apud Possidium in vita Augustini cap. xxii. Episcopus illum Hipponensem pauperibus erogare solitum aliquid ex redditibus patrimoniorum Ecclesiæ, vel ex oblationibus fidelium. Quoniam verò agri illi Ecclesiæ maximam habebant invidiam, & ob id Clerici acerbè traducebantur malevolorum quorundam linguas & sermonibus, huic malo mederi cupiens Augustinus plebem horum latifundiorum curam in se suscipere rogabat, ut ea ratione Clerici ab ea administratione liberarentur, quò vivere deinceps cogerentur ex solis oblationibus Christianorum. Verum id obtinere non potuit à laicis. *Pauperibus erogabat, inquit Possidius, vel ex redditibus possessionum Ecclesiæ, vel etiam ex oblationibus fidelium. Et dum fortè, ut assolet, de possessionibus ipsis invidia Clericis fieret, alloquebatur plebem Dei malle se ex collationibus plebis Dei vivere quam illarum possessionum curam vel gubernationem pati. Sed nunquam id laici suscipere voluerunt.* Idem conatus infeliciter quoque cessit magno illi viro Ioanni Chrysostrono Episcopo Constantinopolitano: qui ut administrationem patrimonij ecclesiastici à se removeret, populum Constantinopolitanum orabat eam curam suscipere. *Quare rogo & obsecro, inquit ille in homilia lxxxvi. in Matthæum, aream & torcular vestram devotionem fieri. Sic enim & pauperes facilius alentur, & Deus glorificabitur.*

Tom. II.

III. Enimvero quoniam necessaria erat cura extraordinaria in recipiendis & expendendis redditibus universæ diœceseos, ac præterea ne hinc adversus Episcopum oriri posset suspicio avaritiæ, vel fortean is dilapidasse crederetur pecuniam publicam, canone xxvi. Concilij Chalcedonensis statutum est ut in unaquaque Ecclesia episcopali Oeconomus institueretur, è clero illius Ecclesiæ eligendus. Id postea confirmatum est ab Imperatoribus; quorum leges extant in Nomocanone Photij Tit. x. cap. i. & in Codice Iustiniani. Iubent enim Principes ut Episcopi ministros hujuscemodi constituant; ac nonnulla statuunt observanda circa eorum administrationem, tum pro referendis rationibus.

IV. Concilium Hispalense secundum & Toletanum quartum renoverunt constitutionem Concilij Chalcedonensis. In usum autem eam revocans Gregorius magnus quendam Episcopum compelli jubet ad instituendum Oeconomum. Synodus verò Nicæna secunda, quæ est septima Oecumenica, jubet in canone undecimo ut si Episcopus quispiam negligat instituere Oeconomum, Metropolitanus illius suppleat hanc negligentiam. quod & ipsum observari à Patriarcha jubet, quoad Ecclesias metropolitanas, si negligentia similis fuerit in Metropolitanis. At Zonaras adnotat in commentario ad hunc canonem, institutionem illam in usu non fuisse ætate sua apud Ecclesiam orientalem; quemadmodum in Occidente quoque omissa est, postquam bona Ecclesiarum inter Episcopos & Capitula fuere divisa.

V. Non solum autem diœceseos bona vivente Episcopo administrabat Oeconomus, sed etiam postquam is abierat è vita. Nam in eo casu Concilium Chalcedonense præcipit canone xxv. ut redditus Ecclesiæ viduatæ conserventur integri apud Oeconomum: *τῶν ἐπιτοῦ τῶν ἀποθανόντων ἡ κληρονομία ἐκκλησίας οὐδ' ἀφ' ἑσθῆτος.* Hunc canonem ex versione Dionysij Exigui refert Gratianus dist. lxxv. his verbis: *Redditus verò viduate Ecclesiæ integros reservari apud Oeconomum ejusdem Ecclesiæ.* Sed ex eo capite laborat hic canon quòd non doceat præcisè quamnam ob causam redditus illi conservandi sint ab Oeconomom: quam tamen colligere licet ex canone secundo Concilij Valentini, in quo statuitur ut Metropolitanus Oeconomum instituat in Ecclesia vacante, qui & redituum administrationem suscipiat, & sumptus suppeditet Clericis Ec-

G G g ij

L. I. Cod. de fa. crof. Ecclief. Vnufquifque fanctiffimo venerabilique Concilio diffidans bonorum quod optavit possit relinquere.

Chrysostronus hom. 84. in Matth. hom. 11. in I. Cor. & hom. 37. ad populum Antiochi.

Concil. Hispal. 1. c. 9. Tolet. 7. c. 47. Gregor. I. lib. 1. ep. 21. & lib. 9. ep. 66.

clesia; ea tamen lege, ut rationem eorum redditum futuro Episcopo reddere teneatur. *Ut sede episcopali vacante, inquit canon, Metropolitanus ex ea Oeconomum deputaret; qui Clericis stipendia dispensaret, & bona administraret, futuro Episcopo rationem redditurus.* Eadem ratione, & quidem apertius, canonem xxv. Chalcedonensem explicat Zonaras in suis commentariis. Ait enim, si fortè contingat ordinationem Episcopi differri per trimestre aut etiam longius spatium temporis, tum futuro Episcopo servandos esse redditus apud Oeconomum, qui impendia necessaria præstabit, onera episcopatus sustinebit, reliquum verò servabit: *ἢ*

Zonaras in can. 27. Conc. Chalced.

ἢ ὁ ἐπίσκοπος φυλάξει τὰς ἀφ' αὐτῶν χειροτονησομένων ἐπισκόπων τὰς ἐκ τῶν οἰκονόμου ἐκκλησιαστικῶν ποιοδόντων τὰς ἀναγκαζίας ἐξόδους ἢ ἐπισκοπῆς, τὰ δὲ ἀφ' αὐτῶν τὰς ἴσας φυλάξει ὁ ἴδιος.

V I. Præter fructus verò qui sede vacante colliguntur, aliud quoque bonorum genus est quæ in controversiam deducuntur post obitum Episcopi, bona nimirum ejus, sive ea mobilia sint, sive immobilia. Cui difficultati provisum est in canone xxiv. Concilij Antiocheni, juxta canones apostolicos. Nam distinguens hic canon bona propria Episcopi ab iis quæ ex redditibus Ecclesie profecta erant, præcipit ut summa penes Episcopum libertas sit heredes eorum bonorum testamento scribendi in quorum possessione fuerat ante ordinationem, sive etiam eorum quæ dein ad eum donatione, successione, aut emptione pervenerint; modò ne nomen aut redditus Ecclesie ad eam emptionem insumpti fuerint. quod & leges etiam Imperatorum sanciverunt, ac præterea Concilium Agathense canone xxxi. & Toletanum octavum canone quarto. At si Episcopus moriatur intestatus, tum propinquos ejus heredes esse oportet, secundum canonem apostolicum itémque Antiochenum. Quod Theodoro quoque Ballamoni placitum; cujus ea sunt verba in commentario ad canonem xxii. Concilij Chalcedonensis: *Ἐπιτομὴ τῆς ἀποστολικῆς ἐπιτομῆς, ἐὰν ἀδιαθετὸς ὁ ἐπίσκοπος τελευτήσῃ, νομίζω ὅτι καὶ τοῖς ἐκ τῆς ἐξ ἀδιαθετῆς χειροτονησομένοις ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποδοτέον αὐτῶν κληρονομηθήσεται.*

V II. Addam verò, videri prorsus eam esse veram mentem canonis xxxii. Concilij Chalcedonensis: in quo prohibetur ne post decessum Episcopi, Clerici invadant bona quæ propria erant Episcopi, id est, in detrimentum heredum aut propinquorum ipsius Episcopi. Docet præterea canon ille redditus Ecclesie servandos esse in usus Ecclesie, non autem à Clericis vertendos in propria commoda. Quæ explica-

tio confirmatur auctoritate horum verborum Latinae versionis: *sicuti precedentibus regulis constitutum habetur.* Nam superiorum Conciliorum canones discrimen adhibuerunt inter propria Episcopi bona, quæ ad propinquos ejus pertinere decernunt, & bona ecclesiastica, quæ cedere debent in utilitatem Ecclesie. Quare integrum & perfectum hujus Chalcedonensis canonis sensum non cepit Innocentius secundus in Concilio Lateranensi, qui existimat eam legem, quæ pervadi Episcopi mortui bona vetat, capiendam tantum esse de bonis quæ ad Ecclesiam & futurum Episcopum pertinere debent.

V III. Inutile porrò non erit heic pertransennam adnotare pessimam esse lectionem à Zonara & Ballamone adductam in suis commentariis ad canonem hunc xxxii. Chalcedonensem, eamque aduersari ei quæ extat in editionibus Græcis, quam secutus est Dionysius Exiguus: *καθὼς ἔτι τῶν ἀρχαίων λαμβάνουσι ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν.* quod illi explicant de Clericis sive Metropolitanis qui susceperunt custodiam bonorum mobilium Episcopi defuncti. Eam autem interpretationem hauserunt ex canone xxxv. sextæ synodi: quæ tamen Chalcedonensi posterior est, & ab usum noviter emergentem emendat, cui nulla superiorum synodorum providerat. Vnde sequitur eam patribus Chalcedonensibus mentem esse non potuisse ut ab usum illum abolere cogitaverint qui nondum fuerat usurpatus.

I X. Ceterum quoad bona Episcopi ex redditibus Ecclesie comparata, Concilium Antiochenum in eodem canone xxxv. aperte pronuntiat ea pertinere ad Ecclesiam: *καὶ μὴ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς φυλάξει αὐτῶν.* Metropolitanorum nihilominus avaritia pessimam quandam consuetudinem invexerat in Orientem. Nam prætextu curæ quæ eis incumbabat in procuranda electione Episcopi in sede vacante, invadebant bona propria decedentis Episcopi atque etiam ea quæ ad Ecclesiam ejus pertinebant, eaque vertebant in suos usus. Id severè prohibuit synodus in Trullo canone xxxv. quo decernitur ut ea bona à clero illius civitatis conserventur usque ad ordinationem futuri Episcopi; vel certè si Clerici illic nulli forent, ea Metropolitanum jubet servare successori.

X. In Occidente quoque Clerici intervertere tetabant bona mobilia Episcopi mortui. Quod fieri deinceps vetuit Concilium Ilerdense canone xvi. in quo decernitur ut *omnia usque ad tempus substituendi Pontificis conserventur his qui in domo inveniantur, Clericis consuetam alimoniam ministrando.*

Cap. huc. 11. q. 1.

Idipsum quoad laicos qui bona mobilia decedentium Episcoporum invadebant prohibuit Urbanus secundus in Concilio Claramontensi anno M X C V. itémque Innocentius secundus in Concilio Lateranensi anno M C X X I X. quorum decreta adfert Gratianus 12. q. 2.

XI. Ideo autem antiquas regulas canonicas adducere heic placuit, ut omnes intellexerent reditus patrimoniorum Ecclesie vacantis, ac spolia Episcoporum decedentium, nunquam pertinuisse ad Principes, quin imò univèrsa hæc emolumenta servari debuissent expendenda in utilitatem Ecclesie, & pro futuro successore. Quod adeo placuit vetulis illis Episcopis Gallicanis ut jus illud in canonibus eorum fuerit constitutum, in Concilio nempe Reienfi habito anno C D X X I X. canone quinto, in Francofordiensi anno D C C X C I V. can. X L I. in Pontigonensi anno D C C C L X X V I. can. X I V. & in Troflectiano anno nongentesimo nono can. decimo quarto, ex quo colligere licet tum cepisse inavalefcere usum illum occupandi spolia Episcoporum: *Quia inter nostrates hic pessimus inolevit mos ut defuncto Ecclesie Episcopo mox à quibuscumque potentioribus pervadantur res Ecclesiasticae.*

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

PESSESSIMAM illam consuetudinem, qua receptum ubique in Occidente erat ut bona morientium Episcoporum diriperentur à laicis, coërcitam esse ab Urbano II. & ab Innocentio II. rectè adnotat illustrissimus Archiepiscopus. Et Urbani quidem decretum in synodo Claramontana factum à nobis editum est supra in Additione ad cap. X X I X. lib. V I. ex veteri codice M S. monasterij Anianensis. Post Urbanum, & ante Innocentij tempora, Callistus secundus idem statuit anno M C X I X. in Concilio Tolosano; ut testatur Bernardus Guidonis Episcopus Lodovensis his verbis à Catello relatis in libro quinto Memoriarum historię Occitanicę pag. 877. *Primitia quoque, & decima, oblationes, & bona cetera deficientis Episcopi & Clericorum fuerunt Principibus & quibuscumque laicis sub pena sacrilegij interdicta.* Sed extant in eodem codice Anianensi canones synodi illius à Callisto secundo in cathedrali Ecclesia sancti Stephani celebratę; quos, cum nondum editi fuerint, heic addere visum est, quò major sit hujus institutionis auctoritas. Plura porro de hoc argumento dicturi alias sumus Deo juvante.

CONCILIVM TOLOSANVM

HABITVM ANNO MCXIX.

ANNO ab incarnatione Domini M C X I X. octavo Idus Iunij, præfidente venerabili Calixto Papa II. anno pontificatus sui primo, in Concilio Tolosano, unà cum Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus Provincie, Gothie, Gasconie, Hispanie, & ceterioris Britannie, hæc sunt capitula recitata, & assensu totius Concilij confirmata.

Videto. v. l. Spicil. leg. pag. 11.

I. Sanctorum patrum vestigiis insistentes ordinari quemquam per pecuniam in Ecclesia Dei vel promoveti auctoritate sedis apostolice omnibus modis prohibemus. Si quis autem sic ordinationem vel promotionem acquisiverit, acquisita prorsus careat dignitate.

II. Nullus etiam in Præpositum, nullus in Archiepiscopus, nullus in Decanum, nisi Presbyter, nullus in Archidiaconum, nisi Diaconus, ordinetur.

III. Porro eos qui religionis speciem simulantes, dominici corporis & sanguinis sacramentum, baptismum puerorum, sacerdotium, & ceteros ecclesiasticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tanquam hæreticos ab Ecclesia Dei pellimus & damnamus, & per potestates exteras coërceri præcipimus. Defensores quoque ipsorum eodem damnationis vinculo, donec resipuerint, inodamus.

IV. Primitias, decimas, oblationes, & cimiteria, domos etiam, & bona cetera deficientis Episcopi & Clericorum à Principibus vel quibuslibet laicis diripi & teneri penitus interdicitur. Qui verò pertinaciter ista præsumperint, ab Ecclesie liminibus tanquam sacrilegi arceantur.

V. Liberos homines, Clericos, seu laicos nulla omnino ecclesiastica secularisve persona vinculo servitutis addicat.

VI. Nullus Clericorum pro ecclesiasticis Beneficiis servire laicis compellatur.

VII. Quartam decimarum & oblationum partem ad Episcoporum pertinentem nullus auferre præsumat.

VIII. Nullus Episcopus, nullus Presbyter, nullus omnino de clero ecclesiasticas dignitates & Beneficia cuilibet quasi jure hereditario derelinquat.

IX. Illud etiam adjicientes præcipimus, ut pro sacri olei & chrismatis & sepulture acceptione nullum venditionis pretium exigatur.

X. Si quis ecclesiasticę militię titulo insignitus, monachus, vel Canonicus, aut etiam quilibet Clericus, primam fidem irritam faciens, retrosum abierit, aut tanquam laicus comam barbãque nutrierit, Ecclesie communionem privetur, donec praviatationem suam digna satisfactione cortexerit.

POST habita illa Concilia, Raimundus Comes Barcinonensis scripto pollicitus est anno millesimo centesimo trigesimo septimo, biennio ante Concilium Lateranense Innocentij, se deinceps invasurum non esse bona Episcopi Barcinonensis, quod postea peractum est anno M C L. ad omnes cathedrales Ecclesias provincie Tarraconensis, laudabili exemplo,

G G ij

Illud enim paulò post secuta est religiosissima femina Ermengardis Vicecomitissa Narbonensis; quæ similem sponsonem Petro Narbonensi Archiepiscopo fecit anno MCLV. confirmatam dein ab Hadriano quarto Summo Pontifice. Sed præstat heic describere ipsa eorum acta, partim ex Chartulario Ecclesiæ Barcinonensis, partim etiam ex Chartulario Archiepiscopi Narbonensis.

Ex Chartulario
Ecclesiæ Barcinonensis.

Privilegium quod Raimundus Comes Barchinonæ & Marchio dedit, promisit, & vovit Deo & Episcopo Barcinonensi, se non emperare de aliquid sui episcopatus in morte vel vita.

AD æterni Regis honorem, necnon ad sanctæ Crucis sanctæque Eulaliæ sedis utilitatem. Ego Raimundus Dei gratia Barchinonensis Comes & Marchio, æquo animo, sincero affectu dono, voveo, offero omnipotenti Salvatori nostro Deo, atque Arnallo Barchinonensis sedis electo, & omni ejusdem Ecclesiæ Canonicorum venerabili cœtui, quòd ab hodierna die inantea bona Episcopi ejusdem sedis, aut res quæ possessioni ejus pertinere videantur, sive in vita, sive post mortem, nullius personæ consilio impari, nec imparati faciam, neque auferam, neque auferri faciam, nec alicujus occasionis ingenio defraudem, vel defraudari faciam. Sed deinceps ea sub tuitione mea recipio; ut semper omnia sub defensionis meæ auxilio tueantur, & potenter regantur. Adjicio iterum, quòd Arnallo Barchinonensis Ecclesiæ electo adjutor sum & defensor ad omnem sui episcopatus honorem habendum, tenendum, & possidendum, & quòd omnia suprascripta fideliter impleam; exceptis tantummodo castellis in quorum causis sive stabilimentis fuerim necessarius. Hoc autem devotionis meæ propositum nullus successorum meorum transgredi vel violare præsumat; sed omnis progenies mea hæc in perpetuum fideliter impleat. Quod est actum II. Kal. Julij anno dominicæ incarnationis CXXV. post millesimum, Regisque Francorum junioris primo.

Ex Chartulario
Ecclesiæ Barcinonensis, & ex archi-
vo Episcopi Gerundensis.

Privilegium quod Raimundus Comes Barchinonensis & Princeps Aragonum & Marchio in exercitu Almeriæ promisit Deo, quòd in morte Episcoporum nil raperet vel acciperet de rebus defuncti.

AD notitiam omnium fidelium volumus pervenire qualiter ego Raimundus nutu Dei Comes Barchinonensis, Princeps Aragonum, ac Marchio, dum olim essem in procinctu itineris Almeriæ, divina mihi inspirante clementia votum vovi Domino Deo, atque in manu Domini B. Tarraconensis Archiepiscopi aliorumque Episcoporum, videlicet G. Barchinonensis, B. Gerundensis, P. Aufonensis, qui tunc ibi aderant, donavi, quòd quandam nefariam consuetudinem, quæ quondam extiterat in cathedralibus Ecclesiis nostri regiminis, extirparem & abolerem. Erat enim consuetudo ut decedentibus Episcopis bona pontificalia quæ in palatiis & in castris & in dominicaturis ipsorum inveniebantur, à Bajulis & Vicariis patris mei & aliorum prædecessorum meorum diriperentur & distraherentur. Quod quia

agnovi alienum esse à divinis legibus & humanis, supradictam detestabilem consuetudinem, sicut tunc verbo delevi, sic nunc præfenti scripto in perpetuum evacuo & derelinquo, sicut melius ad utilitatem & dignitatem ipsarum sedium intelligi potest; ita videlicet quòd nec ego, nec ullus de filiis vel successoribus meis, nec aliquis vivens per nostram vocem in cathedralibus Ecclesiis & in earum castris & dominicaturis hoc deinceps possit exigere, expetere, vel habere. Sed omnia, quæcunque tam in pane, quam in vino, pecoribus, & pecudibus, & omnibus domorum utensilibus, omnibusque ad jus ipsorum episcopatum pertinentibus à decedentibus Episcopis fuerint congregata, cum omni integritate successoribus Episcopis tradantur profutura. Hanc diffinitionem & evacuationem facio propter amorem Dei & remedium animæ meæ & parentum meorum, & ut omnipotens in hoc & in futuro seculo mihi indulgeat. Hoc decretum nostræ diffinitionis & evacuationis si quis infringere tentaverit, nisi resipuerit & satisfecerit, iram Dei omnipotentis incurrat. Quod est actum VII. Idus Augusti, anno dominicæ incarnationis MCL. apud Gerundam, in anno regni Ludovici junioris XI. V.

IN nomine Domini Iesu. Anno ab incarnatione ejus MCLV. Notum sit omnibus ad quorum auditum ista devenerint quòd ego Ermengardis Narbonensis Vicecomitissa recognoscens injuriam quam parentes mei & ego in possidendis honoribus & bonis diripiendis decedentium Archiepiscoporum Narbonensis Ecclesiæ huc usque perperam fecimus, justitiæ instinctu & pietatis intuitu, pro remedio anime meæ & parentum meorum, per bonam fidem, & sine malo ingenio, solvo, quipisco, derelinquo, & cum hac charta omnino desanparo Domino Deo & beatis martyribus Iusto & Pastori, & tibi Petro Narbonensi Archiepiscopo, & successoribus tuis in perpetuum, quicquid videlicet rapere vel aliqua occasione accipere solebam ego seu aliquis pro me Narbonæ, sive in alio aliquo loco, in honore aut in bonis decedentium Archiepiscoporum perceptis vel percipiendis. Hæc, inquam, omnia ego jamdicta Ermengardis Narbonensis Vicecomitissa per me & per heredes meos solvo atque omnimodo Narbonensi Ecclesiæ in pace derelinquo, ita quòd nunquam amplius liceat mihi sive heredibus meis per se vel per alios in toto honore & in ceteris rebus ad prælibatam Ecclesiam pertinentibus ad læsionem ipsius Ecclesiæ ulla occasione aliquid accipere. Ceterum si aliquis Narbonæ, sive apud Cruscadas, in quibus locis ego defuncto Archiepiscopo hanc injuriam exercere solebam, in his quæ ad Archiepiscopum pertinent, sive sint honores, sive sint fructus percepti vel percipiendi, aut aliqua alia res, occasione defuncti Archiepiscopi aliquid amparaverit vel abstulerit, ego Ermengardis jamdicta Vicecomitissa ad id quod in jamdictis locis ablatum esset recuperandum bona fide & sine enganno supradictam Ecclesiam juvarem & defenderem. Hac igitur ratione ego Petrus supra memoratus Narbonensis Ecclesiæ Archiepiscopus pro hac diffinitione & suprascriptæ injuriæ remissione, consilio Aldeberti Nemaufensis, Petri Lodovenis, Artaldi Elenensis Episcoporum, & Bertrandi Abbatis sancti Ægidij, & Poncij & Rotgerij Narbonensium Archidiaconorum, dedi tibi præfate Ermengardis Narbonensis Vicecomitissæ duo millia solidos Melgoriensis monetæ. Præterea ego Ermengardis

Ex Chartulario
Archiepiscopi
Narbo. arch.

dis Narbonensis Vicecomitis recognosco me jurasse cum charta de sacramentali tibi Petro memorato Archiepiscopo hæc omnia sicut superius scripta sunt me observaturam; & mando atque obligo heredes meos in perpetuum ut hoc idem sacramentum semper Archiepiscopo, sicut in charta de sacramentali scriptum est, faciant. Factum est autem hoc apud Montempesulanum, mense Januarij, xviii. Kal. Februarij, die Sabbati, sub Lodoico Francorum Rege de sancto Iacobo redeunte, in præsentia Petri Lodovensis Episcopi & Artaldi Elenensis Episcopi & Pontij & Rotgerij Narbonensium Archidiaconorum &c.

Ex Chartulario
Archiepiscopi
Narbonensis.

ADRIANUS Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Berengario Archiepiscopo & dilectis filiis Archidiaconibus & universo clero Narbonensi salutem & apostolicam benedictionem. Quoniam apostolicæ sedis curam Deo, prout ipsi placuit, disponente suscepimus, quieti & paci universarum Ecclesiarum sollicita nos convenit attentione prospicere, & quæ pro earum tranquillitate acta viderimus, auctoritate apostolica confirmare; ita ut quæ semel ad honorem Dei, decorem domus ejus, & salutem fidelium fuerint constituta, nulla diuturnitate temporis in oblivionem neglectumque deveniant, nullaque machinatione pravorum à sua valeant stabilitate moveri. Dilecta verò in Christo filia nostra nobilis mulier Ermengardis Narbonæ domina pravam quandam consuetudinem, quæ contra Deum & Ecclesiam vestram antiquitus inoleverat, divinæ legis amore ac tuæ, frater Archiepiscope, dilectionis intuitu abolere desiderans, ad remissionem peccatorum suorum instituit ut te vel tuorum successorum quolibet obeunte, nullus Princeps, nullus Castellanus, nulla omnino secularis persona, episcopalia bona invadere, diminueret, aut perturbare præsumat, sed omnia futuro antisti inconcussa & integra conserventur. Ejus itaque nos pium comprobantes affectum, & renuntiationem ipsius ratam habentes, eam auctoritate apostolica confirmamus & firmam & illibatam perpetuis temporibus decernimus permanere. Archiepiscopo itaque, quicumque pro tempore fuerit, decedente nec terræ Princeps, nec Castellanus aliquis, sive Miles, nec secularis aliqua laicæ persona, sub obtentu alicujus consuetudinis, Narbonensis Ecclesiæ bona diripere vel direpta audeat retinere, si quis autem attentare præsumpserit, & infra quadraginta dies præsumptionem suam satisfactione congrua non correxerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus incurrat, & tanquam sacrilegus fidelium communione privatum & vinculo se noverit excommunicationis adstrictum, & à nemine sine licentia Romani Pontificis aut Legati ex ejus latere destinari possit absolvi. Data Laterani v. Idus Decembris.

ATTAMEN pessima illa consuetudo non adeo abolita fuit in Gallia Narbonensi, tametsi illic sub pœna sacrilegij prohibita fuerit à Callisto secundo & Hadriano quarto Summis Pontificibus, ut non & Gregorij nono ævo perseveraverit. Extant enim in archivo Archiepiscopi Narbonensis literæ illius Pontificis ad Archiepiscopum Narbonensem & ad Episcopos Magalonensem & Helenensem, quibus acerbè exagitat morem illum, & in favoribus bonorum episcopaliū panam excommunicationis intonat. Paritum est for-

tassis præcepto Gregorij. Sed dein alio titulo hunc morem retinere conati sunt laici, prætextu videlicet conservationis bonorum Ecclesiæ, donec successor Episcopus fuerit ordinatus; ut constat ex epistola Innocentij quarti ad Archiepiscopum Narbonensem & Episcopum Helenensem, quæ extat in eodem archivo, & ex epistola Clementis quarti ad Episcopum Biterrensem, quam descripsimus olim ex archivo Ecclesiæ Tolosanæ. Epistolas illas heic subijcere visum est, cum spectent ad materiam Regalium, de qua agitur in hoc libro.

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiscopo Narbonensi & Magalonenfi & Elenensi Episcopis salutem & apostolicam benedictionem. Ad audientiam nostram fama referente pervenit quòd Senescalli & Balivi carissimi in Christo filij nostri illustris Regis Franciæ in Narbonensi provincia constituti, decedentibus Ecclesiarum Prælaris in eadem provincia, castra, villas, & alia bona Ecclesiarum vacantium contra juris debitum usurpare ac id de novo in Ecclesiarum juribus attentare præsumunt quod nullo tempore à prædecessoribus ipsius Regis vel aliis occasione Regalium vel alia extitit attentatum. Vnde ipsis nostris dedimus literis in mandatis ut à prædictorum excessum præsumptione omnino desistant. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus si dicti Senescalli & Balivi mandatum nostrum neglexerint adimplere, vos eos ab hujusmodi præsumptione cessare monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Proviso ne in terram dicti Regis extommunicationis vel interdicti sententiam proferatis, nisi super hoc à nobis mandatum receperitis speciale. Quòd si non omnes iis exequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani xvii. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno undecimo.

INNOCENTIUS Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiscopo Narbonensi & Episcopo Elnensi salutem & apostolicam benedictionem. Ad aures nostras Ecclesiæ Gallicanæ querela perferente pervenit quòd nonnulli regni Francorum Barones, Ballivi, Præpositi, ac eorum & aliorum nobilium ejusdem regni officiales eandem Ecclesiam contra libertatem ipsius graviter comprimentes, aliquando per se, aliquando ad mandatum minorum seu majorum suorum, & interdum motu proprio, res & bona Ecclesiarum, hominum earundem, & ecclesiasticarum personarum capiunt, & interdum capi faciunt per eos qui suas contra ipsas Ecclesias vel personas exerunt actiones, ut per adversarios gravius infestentur, & capta, ut sic ab ipsis aliquid extorqueant, detinent pro suæ arbitrio voluntatis. Eorum autem aliqui jus talia faciendi sibi ex eo vindicare nituntur, quòd cum Ecclesiæ vel personæ ecclesiasticæ sub eorum custodia sive advocacione consistant, ex frequenti exercitio hujusmodi captivitas se fore in possessione jurisdictionis hujusmodi exercenda per ipsos in Ecclesias vel personas ecclesiasticas, homines & res ipsarum, licet peccandi diuturnitas non jus eis sed damnationem afferat, & in subversionem privilegij ordinis Clericorum talis actus frequentia in consuetudinem convalescere nequeat, asseverant. Habebat insuper Ecclesiæ præfate querela quòd vacantibus interdum Ecclesiis seu

monasteriis regni prædicti, si super provisione ipsorum duratura discordia oriatur, iidem Barones & alij Barones prætextu guardiæ seu advocacionis ad bonorum temporalium eorundem custodiam dissipatores & consumptores deputant, non custodes, in enormem Ecclesiarum & monasteriorum sæpius læsionem, Feruntur etiam quidam esse Ballivi, Præpositi, & officiales eorum, qui multò carius solito sua emunt officia, spem damnabilis lucri ponentes in servitiis seu exactionibus quæ ab Ecclesiis, hominibus earum, & personis ecclesiasticis extorquent quodammodo violenter, dum ratione guardiæ seu advocacionis huiusmodi eorum nomine, à quibus huiusmodi emunt officia, ecclesiastica bona capiunt, vel capi mandant aliquando eo tempore, agriculturæ videlicet, messium, ac vindemiarum, quo eisdem majora damna noscuntur, etsi vexationem suam ab ipsis redimant, imminere. Super quibus præfata Ecclesia apostolicum petiit remedium adhiberi. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus præfatos Barones, Ballivos, Præpositos, officiales, & alios Narbonensis provincie, quotiens opus fuerit, ut ab huiusmodi Ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum gravaminibus conquiescant, attentè monere ac efficaciter inducere studeatis: & si ad monita fuerint pertinaces, ipsos super iis per excommunicationem in personas & interdictum in terras eorum, appellatione remota, veritate per vos vel per alios cognita, compescatis. Non obstante si eisdem à sede apostolica sit indultum quòd excommunicati nequeant vel eorum terræ ecclesiastico subiecti interdicto absque speciali sedis ejusdem mandato plenam vel expressam seu de verbo ad verbum faciente de indulto huiusmodi mentionem, sive constitutione de duabus dictis edita in Concilio generali, aut statuto Concilij Lugdunensis de aliquibus per generalem clausulam *Quidam alij* ultra tres vel quatuor auctoritate literarum nostrarum in iudicium non trahendis. Nam cum privilegia mereantur amittere ab usores eisdem, ecclesiasticæ immunitatis everforibus, quò minus disciplinalis disciplinæ meritis patiantur aculeos, nulla volumus privilegia vel indulgentias seu constitutionis beneficia suffragari. Quòd si non ambo iis exequendis poteritis vel nolueritis interesse, alter vestrum, non expectato reliquo, ea nihilominus exequatur. Datum Perusij VII. Kal. Augusti, pontificatus nostri anno decimo.

Concil. Lugdun.
sub Innoc. 4. c. 1.

CLEMENS Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Episcopo Bituricensi salutem & apostolicam benedictionem. Significavit nobis venerabilis frater noster Episcopus Tolosanensis quòd cum fama volante in illis partibus mendaciter diceretur quòd ipse viam fuerat universæ carnis ingressus, Vicarius in Tolosa dilecti filij nobilis vici Comitis Tolosæ, prætextu regalium quæ in bonis episcopatus Tolosanensis eidem Comiti indebitè vendicare contendit, domos, bona, & cameras episcopales temerario ausu intrare ac bona ipsius Episcopi ibidem inventa nequiter occupare præsumpsit, certis tandem custodibus ad præmissorum demorum, bonorum, & camerarum custodiam deputatis. Verùm cum huiusmodi præsumptionis excessus adeo esset notorius quòd nulla posset tergiversatione celari, Officialis Tolosanensis in dictum Vicarium & omnes dantes ei super hoc auxilium & favorem, canonica monitione præmissa, excommunicationis sententiam exigen-

te iustitia promulgavit. Quare dictus Episcopus nobis humiliter supplicavit ut sententiam ipsam robor faceremus firmitatis debitum obtinere. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus sententiam ipsam, sicut rationabiliter est prolata, facias auctoritate nostra usque ad satisfactionem condignam appellatione remota inviolabiliter observari. Datum Viterbij x i i. Kalendas Novembris, pontificatus nostri anno tertio.

CAPVT XIX.

Synopsis.

I. Principibus dein permissus est usus fructus reddituum Ecclesie vacantis. Inquiritur in causas huius innovationis factæ adversus canones. Profectum id ex collatione feudorum. Explicantur jura feudorum.

II. Primus omnium Clodoveus Rex jura regia contulit Ecclesiis. Beneficentis quoque in Ecclesias fuit Rex Pippinus. Prudens Caroli magni consilium in distribuendis feudis in gratiam Episcoporum. Assuetudo donationum orta est ex liberalitate Episcoporum; qui de antiquæ penitentia rigore pro modo liberalitatis remittebant in eorum gratiam qui liberales erant erga Ecclesias.

III. Jus illud Principibus quaesitum in bona ecclesiastica ob conditionem feudorum, autem deinde fuit ob necessitatem assensus regij in electionibus Episcoporum. Quæ consuetudo introducta à Concilio quinto Arelatensi, vires accepit ab edito Clotario secundi.

IV. Reges nostri in Præceptis suis episcopalem dignitatem committebant electis.

V. Hincmarus rectè explicat quòd referenda sit illa Principum concessio. Illam enim intellexit de assensu regio & de administratione facultatum Ecclesie quam Rex committebat electo.

VI. Concessio illa bonorum ecclesiasticorum, & consensus electorum adhibitus, explicantur. vocabulis laudandi & inveniendi in decreto Hadriani primi in synodo Romana factò, quòd decretum esse suppositivum affirmant viri eruditissimi.

VII. Resiliunt Baronius, qui existimavit leges Capitularium derogare huic concessioni & investituris. Investitura feudorum fiebat cum quadam solemnitate, veluti per festucam, per ramos arborum, & alia similia. Concessio vero episcopatus fiebat per anulum & baculum.

VIII. Sanctus Romanus Rothomagensis Episcopus in pontificali seie institutus est post acceptum à Clodoveo secundo baculum pastoralem. Probabile est ita à sequentibus Regibus usurpatum. Id ipsum usurpabatur à Regibus Angliæ.

IX. Gregorius septimus ferre non potuit hanc investiturarum usum. Itaque eum prohibuit in variis Conciliis. Primus autem omnium, ut adnotat Vilelmus Malmsburiensis, Episcopus excommunicavit, si investituram à laicis acciperent per baculum & anulum. Tum laicos etiam excommunicat si eam concedere præsumpserint.

X. Inquiritur in causas huius prohibitionis.

XI. Specta tamen hac prohibitionem Principes retinuerunt usum investiturarum.

XII. Nam iussa illa Gregorij efficere non poterunt ut Reges antiqua majestatis privilegia abolerent. Ac præterea repugnabant Episcopi huic novitati.